



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia  
Sacra Et Hvmana**

**Caussin, Nicolas**

**Coloniae Agrippinae, 1626**

De stylo poetico, & cantico. Capvt VIII.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

quentia non mediocrem, quae Oratori civili cauenda est, vel maxime.

At verò sub finem Orationis, quasi in prò- ptu diceret, qui se comparata oratione dictu- rum, initio professus fuerat.

Οὐ τὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν χάριτων γνώμην ἔχωρ, ἐν τῷ παρόντι χρῆσθαι, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆ λόγου. Τότε μὲν γὰρ ἄξιον ἀξιῶσι δεικνύσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἶναι, νῦν δὲ ἐφικνέμεθα τῆ μετέθεσ ἀπὸ τῶν ἀλλὰ πολλὰ με διεπέφου- γεν ὡν διανοήθει.

(Iam verò non ita sentio, ac initio oratio- nis meae: tunc enim pro dignitate rerum, me posse dicere existimabam, nunc magnitudinem earum non assequor, multaque mihi eorum, quae dicere institueram, exciderunt.)

Nimis aperta calliditate haec sunt elabora- ta, quasi finem orationis non prauidisset, qui se per decennium scripsisse gloriabatur.

Habent & multum palaestrae scholasticae, quae à Iuliano imperatore ex Sophistarū scholis adhuc recentē scripta sunt. Quorūm enim in Eusebiae encomio tam longa insinatio contra ingrati animi vitium: Τί ποτε ἀρα χρὴ διαλεχέσθαι περὶ τῶν ἐφελόντων μεγάλα, καὶ ὑπὲρ μεγάλων, οὐτὶ φημί χρυσίον, οὐδὲ ἀργύριον, ἀλλὰ ἀπλῶς ὅτι ἀντόχοι τις παρὰ τῆ πέλας εὐπαθῆρι, εἴτα πιαδτα ἢ ἀποστίνειν οὐτε ἐπιχειρῆντων, οὐτε διωκόμενον βελύμεως ἢ καὶ ὀλιγορίας ἐχόντων πρὸς διωκτὰ ποιῆν, καὶ διὰ λουδογενὸς φλημῆ: ἢ δὴλονότι φαύλας, καὶ μοχθη- ροὺς νομιζέον quid ista perodus, & caetera quae diffusius narrat, aliud volunt quam ing- rati animi labem esse fugiendam, qua ratio- ne ad laudandam Eusebiam prouocatur, cui multis, & magnis beneficiorum nominibus tenebatur adstrictus. Hocetsi ad rem facit, poterat tamen dici rotundius, nec tanto leni- tudinis an fractu trahi. Alium deinde locum communem annectit, laudandos esse summos viros, nam hoc (inquit) & Plato, & Socrates fecerunt, quidni etiam inquit foeminas? Si- quidem Homerus Penelopem laudauit. Haec thesis longius excurrentis multū sapi de schola. Accedunt etiam exempla ab homericis sapius perita fabulis, & digressiones de gra- cia, & libris cum annexis excusationibus, quae caetatum iuueniliter adhuc quasi in Rhetorum sta- dio volutantem

arguunt.

De stylo poetico, & cantico.

CAPVT VIII.

Quaestum est saepe cur Dionysius Hali- cainassensis ingeniorum styliq; iudex, & censor acerrimus, optimam orationem Poesi simillimam esse debere statuat. Et quo Hero- doti, & Thucididis historiam pulchram poesim non creterur appellare Καλαίη ποιήσεις ἀμ- φότερα οὐ γὰρ ἀν ἀσχιωδείων ποιήσεις αὐ- τὰς λέγων Lucianus verò suadet ei qui eloque- tiae decora concupiscit, vt primū optimos quot- que Poetas legat, deinde se conferat ad orato- res: quod profectò non faceret, nisi ad confor- mādum stylum prodesse Poetarum lectionem arbitrareretur. Sed tamen quamuis Poetas, vt ad oratoris institutionem perutiles commen- dare videatur, haec oratio non est ita intelligē- da, vt stylum Poeticum probet, a quo sanè am- bo, & sententijs & scribendi genere vthemē- ter abhorruere. Quid igitur vterq; voluit? Poes- tas, maxime verò Tragicos & comicos de meliore nota, oratoriae facultati non leui fore adiumento, si quis se in eis ipso discendi, scribendique tyrociniio prudenter exerceat. At hoc (inquis) non plene satisfacit Dio- nysij menti, qui Thucididis, historiam Poesim aperte nominauit. Dicam equidem & pau- cis, quae haec in re mens Halicarnassensis fuerit. Structuram verborum, & numeros oratori- bus commendat, quam rem vnam ad mul- cendos suauitatis lenocinijs animos efficacis- simam esse probat: Vt eorum verò incur- riam redarguat, qui penes solos Poetas esse numeros arbitrati, legnem, dissolutam & plane incompositam orationem effutunt, op- timam orationem Poesi simillimam esse con- tendit, hoc est (vt ipse ait) διὰ τὸ ἀντιχρον nec minus accuratam compositione, modulisque structura decoram, quam sint ipsa poemata, li- cet alijs, & liberioribus numeris effluat. Hoc Cicero in oratore explicatissime docet.

Nam etiam (inquit) Poetae quæstionem at- tulerunt, quidnam esset illud quod differrent ab oratoribus. Numero maxime videbantur antea, & versu: Nunc apud oratores iam ipse numerus increbuit. Quicquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadit, etiam- si abest à versu, (nam id quidem orationis est vitium) numerus vocatur, qui graece ἐ θυός di- citur. Itaq; video visum esse nonnullis, Platonis, &

Dionysius Halicarnassensis de stylo poetico, & cantico. Cui optima oratio appellatur poesim. Poesis oratori perutilis. Idem in ep. ad Cneu. Pomp. Luc. Lian. xiphani.

Cic. in orat. p. 253. 254.

Eloquentia Iulian. multum habet palaestrae scholasticae.

Iulianus in Encomio Eusebiae.

Iuliani scholastica.

Democriti elocutionem, etsi abste à versu, tamen quod incitatus feratur, & clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quam Comicorum Poëtarum: apud quos nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis.

*Quis in ve  
oratores Poe  
ni similes.*

(Deinde) Ego autem, etiamsi quorundam grandis, & ornata vox est Poëtarum. Tamen in ea cum licentiam statuo maiorem esse, quam in nobis faciendorum, iugendorumque verborum, Tum etiam nonnullorum voluptati vocibus magis quam rebus inseruiunt. Nec verò si quid est unum inter eos simile, id autem est iudicium, electioque verborum, propterea cæterarum dissimilitudo intelligi non potest. Hæc Cicero; sed & Quintilianus clarissimè rem totam dijudicat his verbis.

*Quint. lib.  
10. c. 1.  
cur poësis o  
ratori ne  
cessaria.*

Theophrastus, inquit, plurimum oratori dicit conferre lectionem Poëtarum, multique eius iudicium sequuntur, neque id immerito: Namque ab his & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur, præcipueque velut attributa quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur: id eoque in hac lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen non per omnia Poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum, addit etiam, pedum necessitate.

*Id. Do-  
gma Cæsar  
Placuit  
oua pons  
dixit  
Philost. in  
Apoll.  
Ammiani  
stylus Poe-  
ticus.*

Ex eo apparet quantus est error eorum qui Poëtico stylo perperam in soluta oratione abutuntur, vel verbis vel numeris, vel periphraseon quæ permulsi communis esse solet licentia. Hæc in re importunus est Ammianus historicus, quo enim hiatu hæc dicit.

Cumq; primum aurora surgeret, uniuersaque videre poseram, armis stellatibus loricabant, ac ferreus equitatus campos opplebat & calle. Fac pedes, quid sunt ista nisi carmina eaque prætumida?

Item,

Sauiens per urbem aeternam urebat cuncta Bellona ex primordiis minimi ad clades ducta lictuosas, quas obliuisset utinam iuga silentium quæ ampullæ Poëticae? ut omnia nefario bello arsisse dicat.

Item: Hyeme verò humes crustata frigoribus, & tanquam leuigata ideoq; labilis incessum præcipitantem impellit, & patula valles per spatia plana glacie perfida vorant nonnumquam transeuntes.

Et vbi Poëta epithetis densior aut verbis tumidior?

Ita his ampullis afflucit, ut quæ quotidiana sermone omnino dicenda erant, etiam his phaletis augeat & peruertat, ut ludibriis ignavia torrente, excedant. & humanitati multiorum officijs retinebant, & famarumorum natrix maligna dispersit.

At vbi inflat ex industria quis molem sustineat? Megara, uadam mortalis inflammatrix (sautentis assidue iste sunt Apuleij deliciae & (vt ipsi aiunt) Anemonæ verborum: talia sunt quæ de suo patrio solo scribit globa felices atornum, libru fecitioribus credit e.

Ut primum tenebris obiectis dies inlabebat, & candidum solu curriculum cuncta collustrabat.

Item.

Imo de pectore cruciabile iuspirium ductens, & hæc quæ grandiori spiritu intonat: Nec mora cum vi patrefactus adibus, globus latronum inuadit omnia, & singula domus membra cingit armata factio. Et auxilijs hinc inde conuolantibus obfistit discursus hostilis, cuncti gladius, ac facibus instructi noctem illuminant, coruscant in modum ortus solis ignis & mucro.

Nec satis inflectit nonnumquam orationem in degeneris naturæ maium quod vocant Cæticum, vt Tibi responsaent sidera, redent tempora gaudens numina, seruiunt elementa, tuo nutu spirant flumina, nutriuntur nubila, germinant semina, crescunt germina, & Montium scapula decurrendo, fontium uena ebullando, & fluminu via obumbrando: hæc est styli poetici species veræ eloquentiæ admodum perniciosa, quæ tamen rudibus sæculis ionge, lateque peruagata, fatali pruitu multos secum traxit, diuque dominata est.

Certè istis ampullis oppleti sunt Sidonius Apollinaris & Ennodius, qui ad huius licentig summum decenerunt; nam Sidonius aperte canit.

Iam sol adultus rosida noctis humor in radio crescente orbuerat.

Bestialium rigidarumq; nationum corda cornea, fibraq; glaciales.

Sermonis Celtici squamam depositura nobilitas nunc oratorio stylo, nunc Camænatibus modis imbuitur.

At Ennodius, cuius poetæ audaciam non equat his verbis?

Inerèa dum anceps esset fortuna certaminis, & pennata mortes sibi æthera vendicarent. Telus concita tremuit concussione cornipedu. Excipit te sonipes lituorum desiderys inquisitus, & Theodotus lan-

Tert  
palli

Apollinar  
Ennodius  
Sidonius  
lo po. tici  
laboranti

Sid. ep. 1.

Ennod. in  
Panegyri  
Theodotus  
lan-

Incaerum imber coelum obtexit, & Larissaus Heros ille apud Rupcom, & Styli colam, & monstrorum eruditorem scrupula scholae euadit.

Tertul. de pallio.

De Stylo Allegorico, & periphrastico.

CAPVT IX.

Sed quoniam in huius auctoris mentionem incidimus, eius, quem nunc discutimus styli, exempla suppeditabit. Floruit eo tempore, quo illa infana metaphorarum, vel potius allegoriarum dulcedo cuncta peruaserat, & iam Ferrum Ciceronis Tulliana dictio, vulgò dicebatur, contra aurea putabantur frigida quaeque acumina, & allegoriae, quibus illi scriptores sua refererunt.

In quo profectò minor est error magni illius, & felicitis Ennodij, qui calentibus adhuc eius, quam à magistris acceperat Rhetoricæ studijs, ista scripsit, quam barbari, & squallentis sæculi, cui aurum pro ferro, & ferrum pro auro, in tam grauibus eloquentiæ corruptelis fuit. Sic igitur Ennodius ad Ioannem.

(Diu salum quæris verbis in statione compositis, & incerta liquentis elementi placida oratione describis, dum sermonum cymbam iater loquelæ scopulos rector diligens frænas, & cursum artificem fabricatus trutinator expendis; pelagus oculis meis, quod aquarum simulabas, eloquij demonstrasti.)

(Deus bone, in quantos se vsus diues lingua dispargit! Cum voluerit sciat vt bestia, currit vt fluuius, fluctuat vt profundum: & quæcumque fucatis verborum imaginibus pingit speciem, veri ad stipulationem repræsentat. Timere te Scriptionem, quasi fronte tener, insinuas; dum declamationum pompam refuga laudis deposcit assertio, (& fit auara gloriæ, dum pudori parcere se ostendit, peregrinam mentita formidinem.) Ago atque habeo gratias, quod nobilia rudimenta facundiæ tuæ, in amici quantum æstimas præconis consecrasti. Et licet non agnoscant mea esse, quæ loqueris: religionem tamen narrantis amplector, diligentiam pectoris laudo, quam gratiæ persudum rutilantis luce dedicasti. Tibi fax ista prætenditur, quam in opinione mea blandus elocutor accendis. Ego noctem conscientie meæ, etsi non fugio, noua tamen æstimare.

Expende singula, & accurate dispice, quid sine allegoria: quid sine similitudine dictum

inuenire: & styli importunitatem! At dices, pulchræ sunt Metaphoræ: sed & pulchrorum modus est. Melleæ sunt? & mellis suauitas affert satietatem. Gemmeæ sunt? distinguant igitur opus, non obtuant. Ad orationis delicatas, non ad communem quoridiani sermonis vsum inuentæ sunt metaphoræ, quas si vbiq; velis intrudere, styli monstruosum corpus facias necesse est. Venustissima quidem est ars picturæ, quæ expressis rerum imaginibus opulentas amulatur naturæ dotes, nemo tamen adeo demens est inuentus, qui naturæ opera de medio tollenda esse censeret, quod eorundem picturis, vsque perelegantibus expressa simulachra intrueri liceret. Siquidem manufactorum decor breui admodum voluptatis delinimento paciscit sensus. Naturæ dona diuini, & solidius oblectant. Quod licet quidem animaduertere in ijs, qui picti ruris similitudinem, aut auium versicolores plumas spectant in tabulis.

Praclarum discrimen inter naturalia, & arte facta.

Primò quidem aspectu, quasi totam hauriant oculis voluptatem afficiuntur quàm suauissimè. Paulatim verò diu occupatis eadem imagine sensibus iucunditatis gratia confescescit. At quæ naturalia sunt, & magna, vt Maris exposita facies, gelidorum fontium lapsus, vtubra nemorum, montiumque vestitus viridissimi, nouo semper voluptatis aucupio suos recreant amatores. Haud quidem dissimile est, quod in hac styli materia enenire solet: Nam illa sermonum picturata (vt appellant) diademata sua crebritate fastidiosa, aures statim obruunt. Verba vero propria accuratæ orationis dulcibus illicata numeris, si non acriori, diuurniori tamen, atque vtiliori delectatione sensus retinent auditorum.

Qui fit igitur vt multi hoc loquendi genere capiantur: quia fucò illam voluptatem solida iucunditati anteponunt. Iuuat enim ista audire blandius infracta. (Dum fauos loqueris, & per domos cereas eloquentiæ nectare liquentis elementi mella componis, peregrinum labijs meis saporem e puli diuitis insudisti.)

Allegoriarum dulcedo imponit auribus. Ennod. ep. 9. l. 1.

Et in Panegyrico Theodorici.

(Et adhuc in cano flore degebas adolescentiæ, nec virtutum messem lacteus ante experimentum culinus attulerat. Adhuc blanda erat imago pubescentis, nec tingens faciem lanugo vestiebat: quando aui purpura, & flosculus superuenientis imperij promittebat sollicitis, de gratiæ commutatione terrorem. Cum in

K per-